

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**ANDJON VILOYATIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING
TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI VA UNING XUSUSIYATLARI**

**ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ
ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В АНДЖАНСКОМ РЕГИОНЕ И ЕГО
ОСОБЕННОСТИ**

**ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR DEVELOPING WOMEN'S
ENTREPRENEURSHIP IN ANDJAN REGION
AND ITS FEATURES**

Xusanova Zulfiya Rahmatullaevna

Andijon davlat universiteti, Menejment kafedrası dotsenti, PhD

Annotatsiya

Ushbu maqolada Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va hududiy xususiyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda rasmiy statistika ma'lumotlari hamda davlat dasturlari asosida ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashning moliyaviy va institutsional mexanizmlari o'rganilgan. Tadqiqot natijalarida ayollar tadbirkorligini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ayollar tadbirkorligi, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm, kichik biznes, gender tengligi, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, davlat siyosati, iqtisodiy rivojlanish.

В данной статье научно проанализированы организационно-экономический механизм развития женского предпринимательства в Андижанской области и его территориальные особенности. В исследовании на основе официальных статистических данных и государственных программ изучены финансовые и институциональные механизмы поддержки женского предпринимательства. По результатам исследования разработаны практические рекомендации по развитию женского предпринимательства.

Ключевые слова: женское предпринимательство, организационно-экономический механизм, малый бизнес, гендерное равенство, финансовая поддержка, государственная политика, экономическое развитие.

This article scientifically analyzes the organizational and economic mechanism of women's entrepreneurship development in Andijan region and its territorial characteristics. The study examines financial and institutional mechanisms for supporting women's entrepreneurship based on official statistical data and government programs. As a result of the research, practical recommendations for the development of women's entrepreneurship were developed.

Keywords: women's entrepreneurship, organizational-economic mechanism, small business, gender equality, financial support, state policy, economic development.

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ayollar tadbirkorligi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim omil sifatida e'tirof etilmoqda. Ayollar tadbirkorligi ish o'rinlarini yaratish, mahalliy bozorlarni rivojlantirish va aholining turmush darajasini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ko'plab davlatlarda ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida ham ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, «Yangi O'zbekiston» taraqqiyot strategiyasida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish va ularni tadbirkorlikka keng jalb etish muhim vazifa sifatida

belgilangan [1]. UNDP ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda O'zbekistonda 2,1 million nafar ayol tadbirkor faoliyat yuritgan bo'lib, bu ko'rsatkich 2020-yilga nisbatan 7 barobarga oshgan.

Andijon viloyati aholisi zich va iqtisodiy salohiyati yuqori hududlardan biri bo'lsa-da, tadbirkor ayollar rahbarligidagi korxonalar soni ayrim viloyatlarga nisbatan past ko'rsatkichni tashkil etmoqda [2]. Bu esa hududda ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirish mexanizmlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish yo'nalishlarini ilmiy asoslashdan iborat.

Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish masalasi gender tengligini ta'minlash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishning muhim omillaridan biri sifatida xalqaro miqyosda keng tadqiq qilinmoqda. BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP) va Jahon banki tadqiqotlarida ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash iqtisodiy barqarorlik hamda ijtimoiy farovonlikni ta'minlovchi muhim mexanizm sifatida baholanadi [8;9]. UNDP hisobotida mikromoliyalashtirish, kasbiy ta'lim va biznes inkubatorlar ayollar iqtisodiy faolligini oshirishda muhim omil ekanligi ta'kidlangan [8].

Jahon bankining tadqiqotida esa ayollarning kredit resurslariga kirish imkoniyatlari cheklanganligi, mulk egaligi darajasining pastligi va oilaviy majburiyatlarning yuqoriligi tadbirkorlik rivojiga to'sqinlik qiluvchi asosiy omillar sifatida qayd etilgan [9]. Mahalliy tadqiqotlarda ham ayollar tadbirkorligini rivojlantirish “Yangi O'zbekiston” taraqqiyot strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida talqin qilinib, ularni moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash zarurligi asoslab berilgan [1].

Andijon viloyati bo'yicha statistik tahlillar ayollar rahbarligidagi korxonalar soni ayrim hududlarga nisbatan past ekanligini ko'rsatmoqda [6]. Shu bilan birga, oilaviy tadbirkorlik modeli ayniqsa qishloq hududlarida ayollar bandligini oshirishning samarali yo'nalishi sifatida baholanadi [7]. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ayollar tadbirkorligini rivojlantirish bo'yicha ilmiy izlanishlar mavjud bo'lsa-da, Andijon viloyati misolida hududiy tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni kompleks o'rganishga oid tadqiqotlar yetarli emas.

Tadqiqotda hujjatli tahlil, statistik tahlil, taqqoslama tahlil hamda monografik tahlil metodlaridan foydalanildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, Milliy statistika qo'mitasi hamda Andijon viloyati statistika boshqarmasining rasmiy ma'lumotlari asosida ayollar tadbirkorligining holati tahlil qilindi. Shuningdek, Andijon viloyati ko'rsatkichlari boshqa hududlar bilan qiyosiy o'rganilib, rivojlanish xususiyatlari baholandi. Tadqiqot yakunida induksiya va deduksiya metodlari orqali ilmiy xulosalar hamda amaliy tavsiyalar shakllantirildi.

O'zbekistonda ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosatining moliyaviy ko'lami yildan-yilga kengayib bormoqda.

2025-yilda ayollar bandligini oshirish va ularni tadbirkorlikka jalb etish uchun 23,5 trillion so'mlik kreditlar ajratilgan bo'lib, natijada 425 mingdan ortiq xotin-qiz ish bilan ta'minlangan va biznes bilan shug'ullana boshlagan. 2026-yilda esa bu yo'nalishga 25 trillion so'mdan ortiq mablag' yo'naltirilishi belgilanib, 1,5 million nafar xotin-qizni daromad bilan ta'minlash, shundan 400 ming nafarin bevosita biznesga jalb etish rejalashtirilgan [11]. Ushbu siyosatning qamrovi nafaqat moliyaviy, balki ta'lim yo'nalishida ham kengaymoqda. Xususan, 166 000 nafar ayolni zamonaviy kasblar va tadbirkorlikka, 100 000 nafar ayolni esa IT sohasiga o'qitish dasturlari ishga tushirilgan. «Hamroh» dasturi doirasida ayollarning 3 000 ta loyihasini amalga oshirish uchun 1 trillion so'm ajratilishi, «Daromadli ayol» dasturi orqali esa kasanachilik, hunarmandchilik va tomorqa xo'jaligi yo'nalishlarida 50 000 nafar ayolning bandligini ta'minlash ko'zda tutilgan.

Respublika miqyosidagi ushbu siyosat Andijon viloyatida ham o'ziga xos natijalar bermoqda. Andijon viloyati statistika boshqarmasining ma'lumotlariga ko'ra, viloyatda 2024-yil holatiga jami 24 400 dan ortiq kichik tadbirkorlik subyektlari faoliyat yuritgan. Shundan tadbirkor ayollar rahbarligidagi kichik korxona va mikrofirmalar soni 2 011 tani - ya'ni umumiy subyektlarning 8–9 foizini - tashkil etgan. Mazkur ko'rsatkich viloyatning aholi zichligi va sanoat salohiyatiga nisbatan yetarlicha yuqori emas. Bu holatni qo'shni viloyatlar bilan taqqoslash yanada aniq tasavvur beradi. Aholisi Andijondan kamroq bo'lgan Xorazm viloyatida tadbirkor ayollar rahbarligidagi korxonalar soni 2 363 ta, Surxondaryo viloyatida 2 290 ta, Buxoro viloyatida esa 2 212 tani tashkil etgan. Demak,

Andijon viloyati ushbu ko‘rsatkich bo‘yicha bir qator viloyatlardan orqada qolmoqda. Bu hol mavjud imkoniyatlardan to‘liq foydalanilmayotganini va tashkiliy-iqtisodiy mexanizmni takomillashtirish zarurligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, viloyatda yangi korxonalar tashkil etish sur‘ati barqaror o‘shish tendensiyasini namoyish etmoqda. 2023-yilning faqat yanvar–sentyabr oylari mobaynidayoq 3 439 ta yangi korxona va tashkilot ro‘yxatdan o‘tgan. Andijon viloyatining «yo‘l xaritasi» doirasida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturi bo‘yicha 47 600 dan ziyod loyiha uchun 876,4 mlrd so‘m kredit mablag‘lari ajratilgan, hududiy bandlik dasturi doirasida esa 532 000 kishining bandligi ta‘minlangan [10]. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi bir-birini to‘ldiruvchi besh asosiy mexanizm orqali amalga oshirilmoqda. Ularning har biri alohida funksiyani bajarib, birgalikda yaxlit tizimni tashkil etadi.

Moliyaviy mexanizm tizimning asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Imtiyozli kreditlar, subsidiyalar va maxsus dasturlar - «Hamroh», «Daromadli ayol» - orqali ayol tadbirkorlarning boshlang‘ich kapitalga bo‘lgan ehtiyoji qoplanadi [12]. Biroq bu mexanizm samarali ishlashi uchun qolgan to‘rt mexanizm bilan uyg‘unlikda amalga oshirilishi zarur.

Tashkiliy mexanizm moliyaviy resurslarni bevosita tadbirkor ayollarga yetkazib beruvchi kanal vazifasini o‘taydi. «Ayollar daftari» tizimi, hokim yordamchilari instituti, biznes-inkubatorlar va kichik sanoat zonalarini ushbu mexanizmning asosiy elementlaridir. Aynan shu mexanizm orqali Andijon viloyatida 91 000 dan ortiq xotin-qizga maqsadli amaliy yordam ko‘rsatilgan [13].

Ta‘lim mexanizmi uzoq muddatli natijaga yo‘naltirilgan. Malakasiz tadbirkor moliyaviy yordam olsa ham, uzoq muddatda raqobatbardosh bo‘la olmaydi. Shu sababli viloyatda tadbirkorlik ko‘nikmalarini oshirish kurslari, kasbiy tayyorgarlik dasturlari va mentorlik tizimlari joriy etilmoqda.

Huquqiy mexanizm teng raqobat muhitini huquqiy jihatdan ta‘minlaydi. 2023-yil 31-oktyabrda qabul qilingan O‘RQ-874-son Qonun gender kamsitishni jinoiy javobgarlikka tortuvchi me‘yorlarni belgilagan [14]. Bu me‘yoriy asos ayollarning ish joyidagi va tadbirkorlikdagi huquqlarini mustahkamlash uchun muhim poydevor bo‘lib xizmat qildi.

Infratuzilma mexanizmi Andijon viloyatining hududiy xususiyatlariga mos shakllantirilgan. Paxtaobod tumanidagi to‘qimachilik industrial zonasi va Oltinko‘l tumanidagi kichik sanoat zonasi aynan ayollar faol ishtirok etadigan sohalarida tashkil etilgan. Bu infratuzilma ayol tadbirkorlarning ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va bozorga chiqish imkoniyatini kengaytirish uchun muhim shart-sharoit yaratadi.

Yuqorida tavsiflangan mexanizmlar mavjudligiga qaramasdan, Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda bir qator tizimli to‘siqlar saqlanib qolmoqda. Jahon bankining 2024-yilgi gender tengligi tahliliga ko‘ra, O‘zbekistonda ayollarning mehnat bozorida ishtiroki 2010-yildagi 50 foizdan 2021-yilda 45 foizga qadar kamaygan. Tadbirkorlik lavozimlarida ayollar ulushi esa 2018–2021-yillar orasida 27 foizdan 28 foizgacha atigi bir foizga oshgan, xolos [15]. Bu raqamlar islohotlarning keng ko‘lamiga qaramasdan, ayollarning real iqtisodiy ishtirokini oshirish hali yetarlicha samarasini bermayotganini ko‘rsatadi.

Moliyaviy jihatda gender nomutanosibliyi yanada yaqqolroq namoyon bo‘lmoqda: erkaklarning biznes uchun kredit olish ulushi doimiy ravishda ayollarnikidan ikki baravar yuqori [16]. Buning asosiy sababi — garov sifatida ko‘rsatiladigan mulkning ayollar nomida kamroq rasmiylashtirilganligidir. Bu holat moliyaviy mexanizmning barcha ayollar uchun bir xil darajada ishlamasligini ko‘rsatadi. Miqdoriy to‘siqlar bilan bir qatorda sifat jihatidagi muammolar ham mavjud. Birinchidan, kasbiy malaka va boshqaruv ko‘nikmalarining yetarli emasligi ayollarning raqobatbardosh biznes yuritish qobiliyatini cheklaydi. Ikkinchidan, uy-ro‘zg‘or va oila vazifalari bilan birga tadbirkorlik faoliyatini olib borishdagi qiyinchiliklar - ayniqsa qishloq joylarda - ayollarning biznesga vaqt ajratish imkoniyatini toraytiradi. Uchinchidan, bozorga chiqish, sheriklar topish va tarmoq imkoniyatlarining cheklanganligi ayol tadbirkorlarning rivojlanish sur‘atiga to‘sqinlik qiladi. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi huquqiy va tashkiliy jihatdan shakllangan, biroq uning amaliy samaradorligi moliyaviy, ijtimoiy va madaniy to‘siqlar tufayli hali to‘liq ro‘yobga chiqmagan.

Tadqiqot natijalari Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirish bo‘yicha tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar mavjud bo‘lsa-da, ularning amaliy samaradorligi yetarli darajada emasligini

ko‘rsatdi. Kredit resurslariga kirishdagi gender nomutanosiblik, moliyaviy imkoniyatlarning cheklanganligi hamda o‘qitish dasturlarining bozor ehtiyojlariga to‘liq mos kelmasligi asosiy muammolar sifatida aniqlandi.

Shu asosda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi: garovsiz mikrokreditlar va kafillik fondlarini kengaytirish; “Ayollar daftari” tizimida tadbirkorlikka o‘tish monitoringini kuchaytirish; ta’lim dasturlarini bozor talabiga moslashtirish; hamda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish orqali ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish.

Umuman olganda, moliyaviy, tashkiliy va ijtimoiy mexanizmlarni uyg‘unlashtirish Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini yanada rivojlantirishning asosiy sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi. «2022–2026-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida» PF-60-sonli Farmoni.— lex.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Andijon viloyati hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo‘yicha «yo‘l xaritalari»da belgilangan vazifalar ijrosi to‘g‘risida SQ-876-IV-son Qarori. 10.02.2024. — lex.uz
3. O‘zbekiston Respublikasining Jinsiy kamsitish uchun jinoiy javobgarlikni belgilovchi O‘RQ-874-son Qonuni. 31.10.2023. — lex.uz
4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. «Tadbirkor ayollar qaysi hududda ko‘proq faoliyat yuritmoqda? » 2024. — stat.uz
5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Aholi soni bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar. 2024. — stat.uz
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimidagi nutqi. 8-mart 2026. — gazeta.uz
7. United Nations Development Programme (UNDP). *Women’s Entrepreneurship in Uzbekistan: Assessment and Recommendations*. — New York: UNDP, 2025. — undp.org
8. World Bank. *Gender Equality Analysis in Uzbekistan 2024*. — Washington D.C.: World Bank, 2024. — worldbank.org

UDK: 330.341

**ENERGETIKA TARMOG‘I KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH
RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI**

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ РЕСУРСОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ
СЕТИ**

**THEORETICAL FOUNDATIONS OF EFFECTIVE USE OF PRODUCTION RESOURCES
IN ENERGY NETWORK ENTERPRISES**

Abdulazizov Abdurashid Abduazim o‘g‘li
Toshkent davlat texnika universiteti, mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy-metodologik asoslari tadqiq etilgan. Global iqtisodiyotdagi resurslar tanqisligi, raqamlashtirish trendlari va yashil iqtisodiyot prinsiplarining sohaga ta’siri tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida stohastik chegara tahlili, ma’lumotlarni o‘rab olish tahlili hamda iqtisodiy-matematik modellashirish kabi metodologik yondashuvlarning konseptual jihatlarini o‘rganilgan. Xorijiy, MDH va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari muhokama qilinib, O‘zbekiston energetika